

КАЛАКАЙЛО Р.І.

здобувач кафедри морського та митного права НУ «Одеська юридична академія», м. Одеса

СТАН НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЩОДО ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Відповідно до ч. 2 ст. 485 Митного кодексу України (далі – МК України) виконання процесуальних дій включено до провадження у справах про порушення митних правил, тобто є частиною провадження. Не зупиняючись на дискусії в адміністративному та митному праві щодо стадій провадження про адміністративні правопорушення (порушення митних правил), їх кількості, необхідно зазначити, що на рівні кандидатських робіт вже проводились дослідження, в тій чи іншій мірі, саме провадження у справах про порушення митних правил і це роботи А.В. Дусик, А.Б. Калюти, В.В. Нижникової, А.І. Педешка, Д.В. Приймаченка.

Так, А.І. Педешко в роботі «Адміністративна відповідальність за порушення митних правил» характеризує особливості провадження в справах про порушення митних правил зазначає, що «...в Положенні про провадження в справах про порушення митних правил...передбачено цілу низку специфічних процесуальних дій, направлених на встановлення фактичних обставин справи (митне розслідування, митне обстеження), під час розгляду справи (пред'явлення предметів та документів для впізнання), а також при виконанні винесених постанов (вилученні предметів для забезпечення стягнення штрафів)» [1, с. 12].

Необхідно звернути увагу на низку неточностей цієї тези: по-перше, митне розслідування аж ніяк не процесуальна дія; по-друге, пред'явлення предметів і документів для впізнання може здійснюватись і на стадії порушення справи та проведення процесуальних дій (митного розслідування); по-третє, як правило митниці ще на стадії митного розслідування стягують штраф і видають довідку в рахунок можливого забезпечення штрафу. Якщо буде винесена постанова про стягнення штрафу – правопорушник його вже сплатив, а якщо буде прийнято рішення про невинуватість особи – митниця повертає стягнуту суму. Але є і позитивне в цій тезі – такі процесуальні дії можуть здійснюватись не тільки на стадії митного розслідування.

Приймаченко Д.В. в одному із підрозділів роботи «Докази у провадженні в справах про порушення митних правил» досліджуючи особливості провадження у справах про порушення митних правил, вказує на деякі процесуальні дії (перегляд, митне обстеження) не передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення, які застосовують митні органи на стадії митного розслідування [2, с. 36]. Також автор значну увагу приділяє складанню та оцінці процесуальних документів (протоколів процесуальних дій), але процесуальні дії (порядок підготовки, проведення) не досліджуються.

Дусик А.В. в межах дисертації «Провадження у справах про порушення митних правил» досліджує стадії провадження, приділяє увагу процесуальним діям і зазначає, що в провадженні у справах про порушення митних правил «...здійснюються такі специфічні процесуальні дії, як митне обстеження, пред'явлення до впізнання, взяття проб і зразків для проведення експертизи, що не характерно для провадження у справах про адміністративні правопорушення» [3, с. 190]. Крім того, авторка пропонує до процесуальних дій віднести, доставлення, адміністративне затримання, опитування свідків, а також особистий огляд та огляд речей. Однак, предметом дослідження цієї роботи є провадження у справах про порушення митних правил і тому автором лише поверхово досліджуються процесуальні дії.

Нижникова В.В. в роботі «Адміністративно-процесуальний статус суб'єктів провадження в справах про порушення митних правил» лише побіжно торкається процесуальних дій зазначаючи, що «у межах провадження в справах про порушення митних правил посадовими особами митних органів здійснюється ряд процесуальних дій, які притаманні лише цьому різновиду провадження в справах про адміністративні правопорушення. До таких специфічних процесуальних дій належать: митне обстеження, пред'явлення товарів, транспортних засобів та документів для впізнання, вилучення товарів, транспортних засобів та документів для забезпечення стягнення за порушення митних правил. Використовуються як окремі процесуальні дії в досліджуваному провадженні, особистий огляд та огляд речей, та опитування осіб, хоча їх застосування МК України не передбачено» [4, с. 34].

Як бачимо, А.В. Дусик та В.В. Нижникова одностайні щодо: специфіки процесуальних дій саме у справах про порушення митних правил; віднесення окремих форм митного контролю до процесуальних дій.

Калюта А.Б. у рамках дослідження «Адміністративно-юрисдикційна діяльність митних органів України» [5, с. 190] розглядає як один із видів адміністративно-юрисдикційних проваджень в митних органах України провадження у справах про адміністративні порушення митних правил і лише згадує про процесуальні дії, які здійснюються на першій стадії провадження – порушення справи.

На рівні монографічного дослідження досліджувалась лише одна процесуальна дія у справах про порушення митних правил – експертиза, якій присвятили достатньо уваги Л.В. Калаєнова і Г.Л. Карпенко. Так, Л.В. Калаєнова в роботі «Експертиза при провадженні справ про порушення митних правил та контрабанду» достатньо уваги приділила місцю та ролі висновку експерта в системі доказів у справах про порушення митних правил та контрабанду. Авторка також зазначає, що «в митній справі проводяться два

види експертиз, один із яких – з ініціативи зацікавленого органу (особи) – учасника ЗЕД у зв'язку з необхідністю митного оформлення вантажів і багажів, що переміщуються цими суб'єктами через кордон (наприклад, культурних цінностей, предметів подвійного використання тощо), інший – використовується як джерело одержання доказів у справах про контрабанду та порушення митних правил» [6, с. 11]. Щодо цієї тези необхідно звернути увагу на наступне – експертиза в обох випадках є процесуальною дією і може проводитись як у межах проведення митного контролю, так і у межах провадження справ про порушення митних правил.

В дисертаційному дослідженні Г.Л. Карпенко «Експертиза в митній справі: організаційно-правовий аспект» детально досліджуються правові засади цієї процесуальної дії в митній справі, особливості її проведення, значення висновків експертних установ для вирішення питань у митній справі, правовий статус експертних установ, оцінка та сфера використання висновків експертизи в митній справі тощо. Авторка зазначає, що з боку закону чітких вимог до форми, структури та змісту експертного висновку немає і на її думку висновки експерта – це «...відповіді на поставлені запитання особами, що проводять розслідування у справах, в яких на основі спеціальних пізнань затверджується існування чи відсутність певного факту. Зміст відповідей повинен суворо відповідати змісту поставлених запитань. У висновках обов'язково вказується об'єкт, стосовно якого експерт висловлює певне судження» [7, с. 158].

Підбиваючи підсумки сказаного зазначимо, що тільки в митному законодавстві міститься перелік процесуальних дій, визначена мета та кінцевий результат їх проведення – отримання доказів, необхідних для правильного вирішення конкретної справи. Низка авторів стверджують, що такі дії застосовуються митницями в рамках початкової стадії провадження, але і це основна теза процесуальні дії застосовуються митними органами і на інших стадіях провадження. Наприклад, на стадії розгляду справи про порушення митних правил проводяться наступні процесуальні дії, які не відображені в МК України (сповіщення осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце розгляду справи, витребування додаткових матеріалів, розгляд клопотання, роз'яснення особам, які беруть участь у розгляді справи, їх прав і обов'язків тощо). Нажаль, на вивчення, характеристику і аналіз цих дій в митному законодавстві взагалі не зверталась увага вчених і практиків.

Таким чином, проблеми правового регулювання порядку провадження справ про порушення митних правил є об'єктом дослідження багатьох науковців адміністративного та митного права. Однак лише деякі статті в юридичній літературі присвячені здійсненню окремих процесуальних дій при провадженні справ про порушення митних правил, проте практично не існує комплексних досліджень у сфері здійснення посадовими особами митниць процесуальних дій при такому провадженні.

Список використаних джерел:

1. Педешко А.І. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право» – Х., 2000. – 20 с.
2. Приймаченко Д.В. Докази у провадженні в справах про порушення митних правил»: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07. – Ірпінь, 2002. – 202 с. С. 36.
3. Дусик А.В. Провадження у справах про порушення митних правил: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07. – Х., 2006. – 204 с.
4. Нижникова В.В. Адміністративно-процесуальний статус суб'єктів провадження в справах про порушення митних правил: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07. – Ірпінь, 2008. – 211 с.
5. Калюта А.Б. Адміністративно-юрисдикційна діяльність митних органів України: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07. – Х., 2008. – 198 с.
6. Калаянова Л.В. Експертиза при провадженні справ про порушення митних правил та контрабанду: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право» – О., 2001. – 19 с.
7. Карпенко Г.Л. Експертиза в митній справі: організаційно-правовий аспект: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07. – О., 2007. – 188 с.